

Nee, tenzij-toets

Gemaal Kromme Rijn, Wijk bij Duurstede

Status van het

document:

Definitief

Datum: 10-10-2025

Sweco Nederland B.V.	Handelsregister 30129769
Onderwerp	Nee, tenzij-toets
Projectnummer	51030879
Klant	Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Auteur	Iselin Keune
Gecontroleerd door	Boas van Wieringen
Vrijgegeven door	Olaf Streng
Datum	10-10-2025
Versie	2
Documentreferentie	NL25-648800269-149614

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Gebiedsbeschrijving	5
	2.1 Huidig gebruik plangebied en omgeving	5
	2.2 Toekomstig gebruik van het plangebied en voorgenomen ingrepen	7
3	Natuurwetgeving natuurnetwerk Nederland	8
4	Onderzoeksmethodiek	9
5	Nee, tenzij toets NNU	10
	5.1 Bestaande waarden	10
	5.1.1 Bestaande systemen	10
	5.1.2 Bestaande natuurtypen	11
	5.1.3 Bestaand leefgebied voor vissen	11
	5.2 Potentiële waarden	12
	5.2.1 Grote natuurpotenties	12
	5.2.2 Natuurtypen (ambitietypen)	12
	5.3 Robuustheid, aaneengeslotenheid en verbindingfunctie	13
	5.4 Bijzondere soorten	13
	5.4.1 Quickscan natuurwaarden	13
	5.4.2 Utrechtse soortenlijst	14
	5.4.3 Conclusie bijzondere soorten	15
	5.5 Conclusie	15
6	Conclusies en aanbevelingen	16
	Geraadpleegde bronnen	17

1 Inleiding

Sweco heeft in opdracht van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden een Nee, tenzij-toets uitgevoerd voor het te realiseren gemaal Kromme Rijn te Wijk bij Duurstede.

De toets is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen nieuwbouw van het gemaal en naar aanleiding van de resultaten van de quickscan natuurwaarden die Sweco in april 2025 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 51029520, versie 2, d.d. 12 juni 2025).

Sweco is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Huidig gebruik plangebied en omgeving

Het plangebied ligt over het Inundatie Kanaal in Wijk bij Duurstede. In figuur 2.1 is het plangebied weergegeven en in figuur 2.2 is het plangebied ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland weer

Figuur 2.1 Luchtfoto van het plangebied.

Het plangebied ligt gedeeltelijk binnen de bebouwde kom en bestaat grotendeels uit het Inundatie Kanaal. Rondom de onderzoekslocatie staan diverse bomen, waaronder de schietwilg. Ten noordwesten van de onderzoekslocatie bevindt zich een parkeerplaats en ten zuiden stroomt de Nederrijn. Ten noordoosten van de onderzoekslocatie ligt een overstromingsgebied.

Figuur 2.2 Ligging van het plangebied ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland.

Figuur 2.3 t/m figuur 2.8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek van de quickscan natuurwaarden (rapport 51029520, versie 2, d.d. 12 juni 2025).

Figuur 2.3 Overzichtsfoto van het grasveld ten westen van de planlocatie, kijkrichting zuidwest.

Figuur 2.4 Overzichtsfoto van de Kromme Rijn, kijkrichting zuidoost.

Figuur 2.5 Overzichtsfoto van de Kromme Rijn, kijkrichting noord.

Figuur 2.6 Bomenrij aan de westelijke wal van de onderzoekslocatie, kijkrichting zuidwest.

Figuur 2.7 Natuurlijke oever op de onderzoekslocatie, kijkrichting noordoost.

Figuur 2.8 Natuurlijke oever op de onderzoekslocatie, kijkrichting noordoost.

2.2 Toekomstig gebruik van het plangebied en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens het gemaal geheel in het talud aan te leggen aan de westzijde van het kanaal. Als locatie is gekozen voor het uiteinde van het rechte deel van het Inundatie Kanaal op de knik naar het bredere deel. Als afsluitmiddel wordt gebruik gemaakt van een balgstuw. Deze sluit direct aan op het gemaal en overspant vervolgens het gehele Inundatie Kanaal over een breedte van 30 meter om aan de oostzijde aan te sluiten op een landhoofd tussen de woonboten. Het landhoofd (betonconstructie) op de oostelijke oever zal circa 69 m² (10,1 x 6,8 m) bedragen. Dit wordt het volledige landhoofd, vanaf het maaiveld tot aan de waterbodem en volgt vrijwel volledig de helling van de huidige oever. Maximaal 17,84 m² komt op het maaiveldniveau van het agrarische perceel te liggen. De balgstuw zal ongeveer 50 centimeter boven het wateroppervlak uitsteken. Voor de uitvoering van de werkzaamheden is het nodig om bomen te kappen en wordt er tijdens de bouwfase een bouwkuip aangelegd over (bijna) de gehele breedte van het Inundatie Kanaal. Het werkterrein is nog niet bekend, maar komt mogelijk op het grasveld aan de westzijde van het gemaal.

Het project nieuwbouw Gemaal Kromme Rijn maakt onderdeel uit van het landelijke Deltaprogramma Zoetwater, waarin maatregelen zijn uitgewerkt om de zoetwatervoorziening in Nederland ook op de lange termijn te waarborgen.

Voor het vaststellen van de randvoorwaarden en uitgangspunten, waaronder het verwachte gebruik van het gemaal, is binnen het Deltaprogramma gebruikgemaakt van modelberekeningen en klimaatscenario's ontwikkeld door het KNMI.

Op basis van de huidige inzichten uit deze modelberekeningen en klimaatscenario's wordt niet aannemelijk geacht dat het gemaal operationeel zal zijn tijdens de vismigratieperiode. Indien toekomstige modelstudies en klimaatscenario's echter aantonen dat inzet tijdens deze periode toch noodzakelijk is, dan is het mogelijk een vispassage te realiseren, waarvoor in het ontwerp reeds ruimte is gereserveerd.

3 Natuurwetgeving natuurnetwerk Nederland

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie is getoetst. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende, en per 1 januari 2024 geldende, wetgeving. Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- Bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;
- Gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- Landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- Ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- Alle Natura 2000-gebieden.

In de Omgevingswet staan de bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen in de omgevingsverordening (artikel 2.44, lid 4 en 5 Ow en artikel 7.6, lid 1 Bkl).

Initiatiefnemers van ingrepen binnen of in de directe nabijheid van het Natuurnetwerk Nederland dienen de effecten van de ingreep op de ecologische waarden en kenmerken van het natuurnetwerk te onderzoeken. De ecologische waarden en kenmerken van het natuurnetwerk zullen ten opzichte van de oorspronkelijke situatie mogelijk veranderen.

Ingrepen die de natuur significant aantasten, mogen niet worden toegestaan in het bestemmingsplan ("nee"), tenzij ze een groot openbaar belang dienen én er geen alternatieven zijn buiten de natuur (Nee, tenzij-principe).

4 Onderzoeksmethodiek

Deze Nee, tenzij-toets is opgezet om de ecologische waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) te beschermen. Dit beleid is van toepassing op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die een significant negatief effect kunnen hebben op de ecologische waarden en kenmerken van het Natuurnetwerk Utrecht (NNU). Dit hoofdstuk beschrijft de methode van deze toetsing.

In het kader van het project is er door Sweco een quickscan natuurwaarden uitgevoerd in april 2025 (rapport 51029520, versie 2, d.d. 12 juni 2025). De quickscan heeft aangetoond dat er mogelijk sprake zal zijn van aantasting van het NNN en mogelijk (tijdelijk) verlies van oppervlakte. Op basis van de resultaten van het bureau- en veldonderzoek worden de bestaande natuurwaarden in het plangebied vastgesteld. Dit wordt gedaan aan de hand van de wezenlijke kenmerken en waarden die zijn opgesteld door de provincie Utrecht (Provincie Utrecht, 2021). Deze kenmerken omvatten:

- a) bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem;
- b) de robuustheid en aaneengeslotenheid van het NNU;
- c) de aanwezigheid van bijzondere soorten;
- d) de verbindingfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen.

Naar aanleiding van de vastgestelde natuurwaarden wordt beoordeeld welke aantasting van het NNN zal plaatsvinden door de voorgenomen activiteiten. Deze toetsing richt zich op de kwaliteit, oppervlakte en aanwezigheid van de wezenlijke kenmerken. Er zijn drie mogelijke oordelen voor de toetsing:

1. Op één (of meerdere) van de aspecten is het oordeel: significante aantasting.
2. Op geen aspect is het oordeel significante aantasting, maar in combinatie van alle aspecten is het oordeel: significante aantasting.
3. Op geen aspect is het oordeel significante aantasting, ook niet bij combinatie van de aspecten.

Bij significante aantasting wordt verstaan dat de beoogde activiteiten het NNN zodanig aantasten dat populaties of soorten lokaal kunnen verdwijnen of zelfs uitsterven. Een afname van meer dan 1% van de totale oppervlakte van het lokale NNN-gebied wordt als significante aantasting beschouwd. Met het lokale NNN-gebied wordt in dit geval de Uiterwaarden bedoeld. De totale oppervlakte van het NNN-gebied Uiterwaarden bedraagt circa 3341 hectare (Tauw, 2023).

5 Nee, tenzij toets NNU

In onderstaand hoofdstuk wordt de voorgenomen werkzaamheden getoetst aan de wetgeving ten aanzien van gebiedsbescherming aangaande het NNU. Voor de provincie Utrecht spreekt men verder van Natuurnetwerk Utrecht of kortweg NNU. In onderhavige Nee, tenzij-toets worden de (mogelijke) effecten op het NNU in kaart gebracht.

5.1 Bestaande waarden

5.1.1 Bestaande systemen

De planlocatie valt binnen het deelgebied Nederrijn van het NNU-gebied Uiterwaarden. De Nederrijn was vroeger een vrij afstromende rivier die ongehinderd zijn bedding verlegde. Door natuurlijke processen als erosie en sedimentatie is een karakteristiek rivierenlandschap met reliëfrijke uiterwaardgebieden ontstaan. Tegenwoordig is de rivierdynamiek beperkt door de aanwezigheid van kribben, dijken en stuwen. De gradiënten in reliëf en bodemsamenstelling die in het verleden zijn ontstaan, zijn echter nog altijd zichtbaar in het landschap en vormen een belangrijke kwaliteit van het rivierenlandschap van de Nederrijn. De lengte van de gradiënt loodrecht op de rivier varieert van enkele tientallen meters tot meer dan een kilometer en kenmerkt zich door de opeenvolging van de rivier, rivierstrandjes, oeverwallen, zomerdijken, stroomruggen en rivierduinen, komgronden en uiteindelijk de overgangen naar de stuwwal of een winterdijk. Tegenwoordig hebben jaarlijkse overstromingen in met name de winter en het voorjaar een grote invloed op de habitattypen en leefgebieden van soorten die voorkomen in het uiterwaardengebied van de Nederrijn (Tauw, 2023).

Het beoogde gemaal is onderdeel van het Deltaprogramma Zoetwater en in het regionale bestuurlijk overleg (met o.a. de provincie Utrecht) vastgesteld en vervolgens opgenomen in het Deltaprogramma 2022-2027. Het doel is om bij extreem lage rivierwaterstanden (lager dan NAP +2,50 m) de wateraanvoer naar de Kromme Rijn, stad Utrecht en Vecht te waarborgen. In de normale situatie wordt altijd al water van de Nederrijn naar de Kromme Rijn ingelaten, variërend van 0 tot 9 m³/s, afhankelijk van de waterbehoefte. In tijden van droogte zet HDSR (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden) op dit moment noodpompen in. Er is in de nieuwe situatie dus geen sprake van structurele verandering van de waterbalans. Bij normale omstandigheden blijft alles functioneren zoals het nu ook doet. Bij extreme droogte (verwachting is gemiddeld circa 2 maanden per 2 jaar) wordt het gemaal ingezet in plaats van noodpompen. Er is dan sprake van extreme droogte in het gehele riviereengebied. In die situatie wordt maximaal 6 m³/s aan het stuwpand Amerongen-Hagestein onttrokken. Het stuwpand staat in deze situatie in directe verbinding met de Waal via het Amsterdam-Rijnkanaal doordat de prins Bernardsluizen worden opengezet. De invloed van 6 m³/s is dermate klein ten opzichte van de totale afvoer. Het tegenovergestelde is wel het geval. Door het gemaal kan het Kromme Rijngebied en de Vecht van voldoende water worden voorzien in tijden van droogte. Dit komt ook ten goede aan de verschillende natuurgebieden die van daaruit worden gevoed met zoetwater.

Conclusie

Het gebruik van het gemaal kan derhalve niet leiden tot een negatieve veranderingen in de hydrologische omstandigheden rondom het plangebied. Negatieve veranderingen op de bestaande hydrologische systeem zijn derhalve uitgesloten.

5.1.2 Bestaande natuurtypen

Het merendeel van de uiterwaarden langs de Nederrijn bestaat uit kruiden- en faunarijk grasland (N12.02). Het betreft echter verschillende graslandtypen, waaronder glanshaverhooilanden, vossenstaarthooilanden, kamgrasweiden en stroomdalgraslanden. Deze graslanden zijn botanisch waardevol en hebben zich als zodanig kunnen ontwikkelen doordat ze over een lange termijn extensief in gebruik zijn geweest en periodiek overstroomd. Naast botanisch waardevolle graslanden komen in deze gebieden ook dynamisch moeras (N05.04) en rivier- en beekbegeleidend bos (N14.01) voor (Tauw, 2023, blz 103). Het deel van het NNU waarbinnen de planlocatie valt heeft nog geen beheertype, maar er is wel de ambitie om het te ontwikkelen tot een natuurtipe (zie paragraaf 5.2).

Uit de quickscan natuurwaarden is tevens naar voren gekomen dat het plangebied geschikt leefgebied vormt voor algemene broedvogels, vleermuizen, grondgebonden zoogdieren en libellen. Hierdoor geldt dat aanvullend onderzoek nodig is voor vleermuizen, kleine marterachtigen (bunzing, wezel en hermelijn), steenmarter, waterspitsmuis, bever en rivierrombout. Deze onderzoeken worden uitgevoerd in 2025.

Conclusie

Het gemaal valt voor een deel binnen NNU-gebied. Het betreft 17,84 m². In de vigerende omgevingsverordening wordt gesteld dat geen enkele aantasting van het NNU-gebied toegestaan is (Provincie Utrecht, 2021). In dit geval gaat het om een oppervlakteverlies van het NNU-gebied. Hierdoor zijn negatieve effecten, als gevolg van het beoogde gemaal, op de bestaande waarden niet uit te sluiten. Compensatie van dit oppervlakteverlies is derhalve noodzakelijk.

5.1.3 Bestaand leefgebied voor vissen

De Nederrijn is van belang als leefgebied voor verschillende soorten vissen. De rivier (N02.01) is onder andere van belang als leefgebied voor rivierdonderpad en vormt een migratieroute voor trekvisen als zeepril, rivierpril, elft en zalm (Tauw, 2024). Ook het Inundatie Kanaal is mogelijk onderdeel van het leefgebied van deze visensoorten.

Het gemaal en de balgstuw worden uitsluitend ingezet tijdens perioden van extreme droogte, in de zomerperiode. Dit valt buiten de migratieperiodes van vissen (voorjaar: maart–juni, najaar: september–november). In de huidige situatie is tijdens deze extreme droogteperiodes al geen instroom van water vanuit de Nederrijn in de Kromme Rijn mogelijk, waardoor vismigratie door het Inundatie Kanaal feitelijk niet plaats kan vinden. De toekomstige situatie is juist een verbetering, omdat door het opzetten van water met de balgstuw en het inlaten met visvriendelijke pompen in die omstandigheden wél migratie mogelijk is.

In het ontwerp van het gemaal en de balgstuw is een vispassage geïntegreerd. Hiermee is het mogelijk om het gemaal in migratieperiodes van vissen in te zetten, indien het door klimaatverandering of waterbeheer noodzakelijk blijkt.

Daarnaast zal tijdens de bouw van het gemaal een deel van het kanaal worden drooggelegd door middel van een bouwkuip. Hierbij blijft een deel van het kanaal open en kan derhalve dienen als vispassage.

Naast de beschermde migrerende soorten wordt ook rekening gehouden met algemeen voorkomende vissoorten in het gebied. Op grond van de wettelijke zorgplicht zal het doden of verwonden van vissen voorkomen worden. Dit wordt geborgd door:

- toepassing van visvriendelijke pompen;
- vastlegging van werkwijzen in een ecologisch werkprotocol tijdens uitvoering;
- en monitoring van de effecten, zodat tijdig kan worden bijgestuurd indien nodig.

Conclusie

De beoogde nieuwbouw van het gemaal zal een positief effect hebben op de migratie van trekvisen, zoals zeepril, rivierpril, elft en zalm. Het gemaal zal geen negatief effect op vismigratie hebben, omdat het gemaal en balgstuw uitsluitend worden ingezet in perioden van extreme droogte welke in de zomerperiode zullen

voorkomen en derhalve buiten de migratieperiodes. Tijdens de aanleg van het gemaal zijn negatieve effecten op visleefgebied niet te verwachten doordat een deel van het kanaal beschikbaar blijft voor vissen om te passeren. Tot slot worden voor minder beschermde vissoorten mitigerende maatregelen getroffen. Ondanks het treffen van maatregelen bestaat de kans dat er vissen worden gedood of verwond. Dit betreft een negatief effect op de aanwezige vissen in de Nederrijn en Inundatie kanaal.

5.2 Potentiële waarden

5.2.1 Grote natuurpotenties

De grootste natuurpotenties voor de Nederrijn en Lek liggen in het behoud en herstel van de essentiële natuurlijke kenmerken en processen van het riviersysteem, waaronder: de dynamiek van het water, sedimentatie en erosie, gradiënten in bodem en reliëf, en overgangen naar andere ecosystemen zoals de Utrechtse Heuvelrug en het veenweidegebied. Daarnaast zijn omvang, robuustheid en veerkracht van het systeem van belang: een duurzaam behoud en herstel is alleen mogelijk in gebieden die groot genoeg zijn om natuurlijke processen tot uiting te laten komen en die voldoende heterogeniteit en uitwisselingsmogelijkheden hebben zodat bij veranderende omstandigheden soorten zich kunnen aanpassen (Tauw, 2023).

Conclusie

De potenties met betrekking tot het behoud en herstel van de essentiële natuurlijke kenmerken en processen van het riviersysteem komen niet in het geding door de voorgenoemde plannen. Het gemaal zal niet zorgen voor veranderingen in de dynamiek van het water, sedimentatie en erosie, gradiënten in bodem en reliëf, en overgangen naar andere ecosystemen zoals de Utrechtse Heuvelrug en het veenweidegebied.

5.2.2 Natuurtypen (ambitietypen)

Het perceel waarin de onderzoekslocatie zich bevindt betreft onderdeel van het NNU waarvoor een ambitie bestaat om een natuurtype te ontwikkelen. De natuurtypen met de hoogste prioriteit betreffen: N10.01 Nat schraalland, N11.01 Droog schraalgrasland, N12.03 Glanshaverhooiland en N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos (Provincie Utrecht, 2023). Nat schraalland is zeer oud boerengrasland. De graslanden zijn slecht toegankelijk, kunnen 's winters onder water staan maar zullen 's zomers oppervlakkig uitdrogen. Droog schraalland omvat open, droge, laagproductieve, kruidenrijke, grazige vegetaties op droge lemige zandgronden, rivierduinen en op löss en kalk in het heuvelland. Het gaat zowel om stroomdalgraslanden (incl. zinkweiden) als heischrale graslanden en kalkgraslanden. Glanshaverhooiland bevat hooilanden met (zeer) bloemrijke vegetaties van het glanshaververbond. Het komt voor op van matig vochtige tot periodiek overstroomde uiterwaarden, op zeekleigronden en op löss of krijtafzettingen (BIJ12, 2025).

Conclusie

De potenties met betrekking tot het ontwikkelen van een natuurtype zullen in het geding komen door de voorgenoemde plannen. Het landhoofd van het gemaal zal een oppervlakte van 17,84 m² in het NNU-gebied in beslag nemen. Hierdoor kan er 17,84 m² minder van een natuurtype worden ontwikkeld. Dit heeft als gevolg dat er minder oppervlakte is voor de kwalificerende planten om te groeien, de kwalificerende vlinders om te leven en de kwalificerende vogels om te foerageren en broeden. De beoogde nieuwbouw van het gemaal heeft derhalve een negatief effect op de potentiële waarden van het NNU-gebied. Compensatie van dit potentieverlies is derhalve noodzakelijk. Deze compensatieopgave kan samen worden genomen met de compensatieopgave voor het oppervlakteverlies.

5.3 Robuustheid, aaneengeslotenheid en verbindingfunctie

De robuustheid van het NNN in het gebied Uiterwaarden wordt op gebiedsniveau kwalitatief beoordeeld aan de hand van de ruimtelijke en ecologische samenhang binnen het gebied, de samenhang met natuurgebieden van het NNN buiten het gebied, de mate van versnippering door infrastructuur en bebouwing en het oppervlak aan natuur binnen het gebied.

Het deelgebied Nederrijn is opgebouwd uit een aangesloten netwerk van brede uiterwaardgebieden. De interne samenhang van het NNN is goed geborgd als ook de samenhang met het NNN op de Utrechtse Heuvelrug en in het Kromme-Rijngebied. Ook is sprake van een goede connectiviteit met de natuurgebieden langs de Nederrijn in de provincie Gelderland (Tauw, 2023).

Het gebied Uiterwaarden omvat het uiterwaardengebied van de Nederrijn en Lek. Deze rivieren liggen in elkaars verlengde en stromen van oost naar west door de hele provincie Utrecht. Het NNU-gebied heeft een totale oppervlakte van circa 3341 ha. Daarnaast zijn grote delen van het gebied aangewezen als Natura 2000-gebied (Rijntakken en Uiterwaarden Lek). Door het grote areaal aan beschermd gebied, de aaneengeslotenheid van het riviersysteem en de aaneenschakeling van verschillende soorten natuurgebieden in de uiterwaarden, is sprake van een sterke ecologische samenhang binnen het gebied. De rivieren, uiterwaarden en dijken vormen gezamenlijk een landschappelijke drager die wordt gekenmerkt door een samenspel van enerzijds overstromingsvlakten met natte graslanden, ruigten, struwelen, moeraszones, oibossen, poelen en plassen en anderzijds oeverwallen en stroomruggen met droge soortenrijke stroomdalgraslanden. Tussen al deze elementen bestaat een sterke ecologische samenhang (Tauw, 2023).

Lokaal kruisen auto- en spoorwegen (A1 en A27) het gebied via bruggen, maar de mate van versnippering is beperkt. Infrastructuur leidt tot lokale verstoring van het landschap en de soorten die daarin leven. Bebouwing in het buitendijkse gebied is nagenoeg afwezig, wat eveneens ten goede komt aan de ecologische samenhang binnen het gebied. Over het geheel genomen is er sprake van een robuust natuurnetwerk binnen het gebied Uiterwaarden (Tauw, 2023).

Conclusie

Het NNU-gebied geniet momenteel een robuustheid van Schoonhoven tot aan Amerongen en Elst. Dit is aaneengesloten NNU-gebied. Door het gemaal wordt de robuustheid van het systeem niet aangetast. Daarnaast wordt niet verwacht dat het afsluiten van het Inundatie Kanaal een negatief effect zal hebben op het NNU-gebied wat zich ten zuiden van het gemaal bevindt. Tot slot ligt de onderzoekslocatie voor een klein deel aan de rand van het NNU, waardoor het geen NNU-gebied doorkruist.

5.4 Bijzondere soorten

5.4.1 Quicksan natuurwaarden

In 2025 is er een quickscan natuurwaarden uitgevoerd op de onderzoekslocatie (rapport 51029520, versie 2, d.d. 12 juni 2025). Deze quickscan is uitgevoerd middels het verrichten van bureauonderzoek en veldonderzoek. Tijdens het bureauonderzoek is onderzocht welke soorten ervoor kunnen komen in het projectgebied door verschillende databases te raadplegen, zoals de Nationale Databank Flora & Fauna (NDFD). Uit de quickscan natuurwaarden is naar voren gekomen dat het plangebied potentieel leefgebied vormt voor algemene broedvogels, vleermuizen, grondgebonden zoogdieren en libellen. Hierdoor geldt dat aanvullend onderzoek nodig is voor deze soortgroep(en). De aanvullende onderzoeken worden in 2025 uitgevoerd. Indien beschermde functies worden aangetroffen wordt hier een separaat mitigatie- en compensatie plan voor opgesteld en zal er een vergunningsaanvraag moeten worden ingediend.

5.4.2 Utrechtse soortenlijst

De Utrechtse soortenlijst maakt het mogelijk om kenmerkende en waardevolle Utrechtse plant- en diersoorten te behouden en te stimuleren. De Utrechtse soortenlijst bevat 64 soorten: vijf vogelsoorten, drie vissoorten, zes soorten wilde bijen, veertig plantensoorten en tien paddenstoelsoorten. Tevens zorgt de Utrechtse soortenlijst continuïteit in het behoud en stimuleren van plant- en diersoorten.

Vogels

In totaal zijn er vijf vogelsoorten opgenomen in de Utrechtse soortenlijst: blauwborst, kleine karekiet, merel, roerdomp en tjiftjaf. Het deel van de onderzoekslocatie wat binnen het NNU valt is geschikt als broedbiotoop voor de blauwborst, tjiftjaf en merel, en kan daarnaast onderdeel zijn van het leefgebied van de kleine karekiet. De roerdomp komt voor in rietland met rietstengels van voorgaande jaren (overjarig rietland). De onderzoekslocatie is derhalve niet geschikt als leefgebied voor de roerdomp. De initiatiefnemer is voornemens om het struweel aan de oostelijke oever van het Inundatie Kanaal te verwijderen ten behoeve van de aanleg van het gemaal. Het wegnemen van struweel zorgt voor een vermindering van broedbiotoop voor de blauwborst en tjiftjaf en leefgebied van de kleine karekiet en merel. Het struweel betreft een zeer klein deel van het aanbod broedhabitat en leefgebied in de directe omgeving. Doordat het gemaal slechts een klein oppervlakte van het totale aanbod aan broedhabitat en leefgebied inneemt (< 1%) is het effect op de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking op vogels van de Utrechtse Soortenlijst niet te verwachten.

Vissen

In totaal zijn er drie vissen opgenomen in de Utrechtse soortenlijst: bittervoorn, kleine modderkruiper en rivierdonderpad. Dit zijn soorten die niet migreren, behalve over kleine afstanden. Het gemaal zal derhalve geen significant negatieve effecten hebben op de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking vissen van de Utrechtse soortenlijst. Daarnaast zal het gemaal naar verwachting niet worden ingezet tijdens de vismigratieperiode (maart t/m juni en september t/m november). Indien toekomstige modelstudies en klimaatscenario's echter aantonen dat inzet tijdens deze periode toch noodzakelijk is, zal een vispassage worden gerealiseerd, waarvoor in het ontwerp reeds ruimte is gereserveerd.

Wilde bijen

In totaal zijn er zes vissen opgenomen in de Utrechtse soortenlijst: gewone slobkousbij, grote klokjesbij, kattenstaartbij, klokjesdikpootbij, lathyrusbij en resedamaskerbij. Op het deel van de onderzoekslocatie wat binnen het NNU valt, kunnen nectarplanten aanwezig zijn voor de gewone slobkousbij (grote wederik, akkerdistel), grote klokjesbij en klokjesdikpootbij (grasklokje en zandblauwtje), kattenstaartbij (grote kattenstaart), lathyrusbij (vlinderbloemigen spp.) en resedamaskerbij (reseda en wouw). De initiatiefnemer is voornemens bomen aan weerszijden van het Inundatie Kanaal te kappen ten behoeve van de aanleg van het gemaal. Het is mogelijk dat hierbij de vegetatie aan beide oevers ter hoogte van het gemaal ook wordt verwijderd. Het is mogelijk dat de te verwijderen vegetatie exemplaren bevat van de bovenstaande nectarplanten. De vegetatie betreft een relatief klein deel ten opzichte van de rest van het NNU (> 1%). Hierdoor wordt verwacht dat de voorgenomen nieuwbouw van het gemaal geen significant negatieve gevolgen heeft voor de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking op wilde bijen van de Utrechtse soortenlijst.

Planten

In totaal zijn er 40 plantensoorten opgenomen in de Utrechtse soortenlijst. De initiatiefnemer is voornemens bomen aan weerszijden van het Inundatie Kanaal te kappen ten behoeve van de aanleg van het gemaal. Het is mogelijk dat hierbij de vegetatie aan beide oevers ter hoogte van het gemaal ook wordt verwijderd. Het is mogelijk dat de te verwijderen vegetatie exemplaren bevat van planten van de Utrechtse soortenlijst. De vegetatie betreft een relatief klein deel ten opzichte van de rest van het NNU (> 1%). Hierdoor wordt verwacht dat de voorgenomen nieuwbouw van het gemaal geen significant negatieve gevolgen heeft voor de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking op wilde bijen van de Utrechtse soortenlijst.

Paddenstoelen

In totaal zijn er tien paddenstoelen opgenomen in de Utrechtse soortenlijst. Franjeamaniet, oranje oesterzwam en populierrussula komen voor in loofbossen. Iepenbuisjeszwam en grauwe wasplaat worden gevonden in hooilanden. Goudporieboleet, honinggordijnzwam, robijnboleet, ruige melkzwam en witte galgordijnzwam komt voor langs bomenlanen. Goudporieboleet wordt ook gevonden in parken in het rivierengebied. Het NNU-gebied is potentieel geschikt als habitat voor iepenbuisjeszwam, grauwe wasplaat en goudporieboleet. Door het relatief kleine oppervlakte van het gemaal ten opzichte van het gehele NNU-gebied, wordt niet verwacht dat groeiplaatsen van deze drie paddenstoelen aangetast worden. De nieuwbouw van het gemaal brengt de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking tot paddenstoelen van de Utrechtse soortenlijst niet in het geding.

5.4.3 Conclusie bijzondere soorten

Het beoogde gemaal zal minimale gevolgen hebben voor de soorten van de Utrechtse soortenlijst. De gevolgen voor beschermde soorten, die opgenomen zijn in de Omgevingswet, zijn op voorhand niet uit te sluiten. Voor vleermuizen, grondgebonden zoogdieren en libellen geldt dat aanvullend onderzoek benodigd is voor deze soortgroep(en). Indien uit deze onderzoeken blijkt dat het plangebied geen functie vervult voor deze soort(groep)en, zijn er geen significant negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken met betrekking tot bijzondere soorten te verwachten. Indien uit het aanvullende onderzoek blijkt dat er wel beschermde functies aanwezig zijn, dient een omgevingsvergunning ten aanzien van flora- en fauna aangevraagd te worden.

5.5 Conclusie

Op basis van een toetsing aan de wezenlijke kenmerken en waarden zijn de volgende oordelen mogelijk:

1. Op één (of meerdere) van de aspecten is het oordeel: aantasting.
2. Op geen aspect is het oordeel aantasting, maar als alle aspecten in combinatie overzien worden is het oordeel: aantasting.
3. Op geen aspect is het oordeel aantasting, ook niet bij combinatie van de aspecten.

Uit de Nee, tenzij-toets komt naar voren dat er sprake is van punt 1: Op één (of meerdere) van de aspecten is het oordeel: aantasting. Er is sprake van oppervlakteverlies, doordat het gemaal 17,84 m² in het NNN komt te liggen. Tevens is er sprake van potentieverlies omdat er 17,84 m² minder oppervlakte aan natuurstype kan worden ontwikkeld.

6 Conclusies en aanbevelingen

Sweco heeft in opdracht van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden een Nee, tenzij-toets uitgevoerd ten behoeve van de nieuwbouw van het Gemaal in de Kromme Rijn.

De initiatiefnemer is voornemens het gemaal geheel in het talud aan te leggen aan de westzijde van het kanaal. Het project nieuwbouw Gemaal Kromme Rijn maakt onderdeel uit van het landelijke Deltaprogramma Zoetwater, waarin maatregelen zijn uitgewerkt om de zoetwatervoorziening in Nederland ook op de lange termijn te waarborgen.

Op basis van een toetsing aan de wezenlijke kenmerken en waarden zijn de volgende oordelen mogelijk:

1. Op één (of meerdere) van de aspecten is het oordeel: aantasting.
2. Op geen aspect is het oordeel aantasting, maar als alle aspecten in combinatie overzien worden is het oordeel: aantasting.
3. Op geen aspect is het oordeel aantasting, ook niet bij combinatie van de aspecten.

Uit de Nee, tenzij-toets komt naar voren dat er sprake is van punt 1: Op één (of meerdere) van de aspecten is het oordeel: aantasting. Er is sprake van oppervlakteverlies, doordat het gemaal 17,84 m² in het NNN komt te liggen. Tevens is er sprake van potentieverlies omdat er 17,84 m² minder oppervlakte aan natuurtype kan worden ontwikkeld.

Geraadpleegde bronnen

BIJ12 (2025). *Natuurtypen*. Opgehaald van <https://www.bij12.nl/onderwerp/natuursubsidies/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>.

Gemeente Utrecht (2018). *Utrechtse soortenlijst - Uitwerking Groenstructuurplan t.b.v. Utrechtse soorten*.

Provincie Utrecht (z.d.). *Atlas Provincie Utrecht*. Opgehaald van <https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c>.

Provincie Utrecht (2021). *Omgevingsverordening provincie Utrecht*. Opgehaald van <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR704250/1>.

Sweco (2024). *Quickscan natuurwaarden - Nieuwbouw gemaal Kromme Rijn, Wijk bij Duurstede*.

Tauw (2023). *Uitwerking Wezenlijke Kenmerken en Waarden van het NNN*. Opgehaald van <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/natuurnetwerk-nederland-nnn#wezenlijke-kenmerken>.

Verspreidingsatlas (z.d.). *NDFF Verspreidingsatlas*. Geraadpleegd van <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.